

TISKOVÁ ZPRÁVA

Co komplikuje pedagogům ZŠ vzdělávání cizojazyčných dětí? Vzdělávací systém.

Praha, 27. 6. 2019: Okamžitý nárok na výuku češtiny jako druhého jazyka, více mzdových prostředků, odborníci na výuku češtiny, metodická podpora, sdílení učitelé češtiny a další vzdělávání pedagogických pracovníků v tématu začleňování dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem. To jsou nástroje, které potřebují zástupci škol k tomu, aby mohli úspěšně vzdělávat děti cizince ale i děti s českým občanstvím bez dostatečné znalosti jazyka. A to jim v současné době vzdělávací systém v dostatečné míře ani čase spolehlivě neumožňuje. Vyplývá to z dotazníkového šetření, které společnost META uskutečnila ve čtyřech krajích ČR.

Dětí cizinců v českých školách podle statistik MŠMT přibývá. Za posledních 5 let narostl jejich počet o 33,5 %. Na základních školách v ČR tvořili žáci s cizím státním občanstvím ve školním roce 2018/2019 3 % žáků. Zastoupení žáků cizinců na ZŠ je vyšší ve větších městech. V Praze je to 9 %, v Karlových Varech 8 %, v Plzni 6 %, v Brně a Ústí nad Labem 3 % a v Ostravě pak 1 %. Mnoho žáků cizinců neovládá češtinu, tedy vyučovací jazyk, na dostatečné úrovni, a to jim komplikuje jak vzdělávání, tak začlenění do kolektivu. § 20 školského zákona jim zaručuje nárok na jazykovou přípravu. Potřebu výuky češtiny ovšem nemají pouze žáci cizinci. Také žáci s českým občanstvím s migrační zkušeností nemají mnohdy češtinu na takové úrovni, aby jim vzdělávání nekomplikovala. Podle společnosti META a ředitelů škol (Česká školní inspekce, 2015) lze odhadovat, že všech dětí, které mají potřebu výuky češtiny jako druhého jazyka, může být až o čtvrtinu víc než je počet dětí cizinců. Přesná čísla o žácích s odlišným mateřským jazykem k dispozici nejsou. META proto letos na jaře sesbírala prostřednictvím dotazníku data ze 175 škol v Praze, Plzeňském, Středočeském a Ústeckém kraji. Kromě počtu žáků s odlišným mateřským jazykem zjišťovala i úroveň jejich znalosti češtiny, resp. míru potřebné jazykové podpory. Výzkumné šetření má pouze indikativní povahu, ale i tak zpřesňuje dosud známé informace. Na základních školách, které se do dotazníkového šetření zapojily, se vzdělává 7 % cizinců a 5 % žáků, kteří potřebují podporu v českém jazyce. Pokud jde o žáky cizince zhruba polovina zkoumaných škol jich vzdělává méně než 5 %, 51 % ZŠ má poměr žáků cizinců vyšší, 4 % škol vzdělává dokonce více než 20 % žáků cizinců. Přes 60 % škol má méně než 5 % žáků, kteří potřebují podporu v češtině, 37 % škol má více než 5 % žáků s odlišným mateřským jazykem (OMJ), některé i více než 20 % těchto žáků. Zastoupení žáků cizinců i žáků s OMJ se na školách liší podle regionu. V Praze je zastoupení žáků cizinců a žáků s OMJ vyšší než v ostatních regionech, třetina škol má více než 10 % žáků cizinců. Mezi dětmi s OMJ má nulovou znalost jazyka zhruba 7 % z nich, 20 % dětí s OMJ hovoří česky průměrně a téměř tři čtvrtiny z nich ovládají češtinu velmi dobře/výborně. Dotazník zjišťoval i využívání forem podpurných opatření pro děti s nulovou znalostí. Nejčastěji školy využívají intervence doporučené školským poradenským zařízením (polovina škol), asistenta pedagoga a odpolední kroužky češtiny jako druhého jazyka (ČDJ). Pouhých 13 % škol využívá výuku ČDJ na škole pověřené krajem a pouze 3 % škol má v nabídce ČDJ jako další volitelný jazyk. Některé školy kombinují více druhů podpor, obracejí se na některé krajem pověřené

školy či nestátní neziskové organizace. Necelá polovina škol ovšem využívá celkově méně podpůrných opatření, podporují tedy žáky o poznání méně než ostatní, a to i když je na školách vyšší zastoupení žáků, kteří výuku češtiny potřebují. Ukazuje se, že o využití podpůrných opatření rozhoduje zejména dosavadní zkušenost školy, její schopnost podporu organizovat a financovat a zejména také dostupná metodická pomoc a poradenství v oblasti práce s žáky s OMJ. Kompletní zprávu z dotazníkového šetření připravuje META ve spolupráci se Sociologickým ústavem Akademie věd ČR.

Výsledky ale již nyní ukazují na zátěž, kterou pro školy nedostatečná systémová podpora znamená. Proces, kterým musí vedení škol projít, aby mohlo pro děti podporu v jazyce zajistit, je zdoluhavý. To je totiž nuceno kombinovat nejrůznější možnosti podpor, které je administrativně zatěžují. Kromě již zmíněného § 20 se školám nabízí poskytovat dětem bez dostatečné znalosti jazyka pomoc prostřednictvím podpůrných opatření definovaných v § 16 školského zákona, které na základě vyšetření dítěte určí pedagogicko-psychologická poradna. Dosažitelnost podpory je ale nízká a nepokrývá vzdělávací potřeby všech dětí v dostatečném rozsahu ani v době, kdy ji potřebují (děti totiž přicházejí do škol i během školního roku, s čímž legislativa nepočítá). Z rozvojových programů MŠMT na podporu vzdělávání cizinců bylo v roce 2018 podpořeno prostřednictvím § 20 pouhých 3 588 žáků z celkového počtu 21 992 cizinců v ZŠ.

A co je třeba udělat pro to, aby příležitost ke vzdělávání dostaly i jazykově znevýhodněné děti? META navrhuje systematický sběr dat jednotlivými kraji a společně s MŠMT pak koordinaci jazykové podpory. Systémem zaručená a nároková podpora pro každé dítě, které ji potřebuje a v době, kdy ji potřebuje, je výzvou v dalším procesu novelizace školského zákona. *„Nejdůležitější je umožnit školám co nejdříve po příchodu dítěte bez znalosti češtiny čerpat peníze na výuku češtiny jako druhého jazyka. Zkušenosti z pilotních projektů v ČR, ale i zahraniční praxe ukazují, že intenzivní výuka vyučovacího jazyka ihned po příchodu má na rychlost a kvalitu začlenění dětí největší vliv. Druhým důležitým aspektem je empatický přístup pedagogů. A ten je našťastí zadarmo.“* uzavírá Kristýna Titěrová, programová ředitelka organizace META, o.p.s.

Kontakt:

Lucie Soukupová, META, o.p.s.

soukupova@meta-ops.cz

+420 608 863 915

META, o.p.s. je nezisková organizace, která od roku 2004 podporuje cizince v rovném přístupu ke vzdělávání a pracovní integraci. Formou sociální služby pomáhá rodinám zorientovat se v českém vzdělávacím systému. Realizuje kurzy češtiny různých formátů, zaměření a úrovní. Pedagogickým pracovníkům poskytuje metodickou podporu a poradenství v oblasti vzdělávání a začleňování dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem (OMJ). Od roku 2009 provozuje portál [Inkluzivní škola.cz](http://inkluzivni.skola.cz), kde zveřejňuje informace a materiály pro pedagogy. Dlouhodobým cílem společnosti je zajistit plynulý integrační proces, během kterého se žákům, kteří pocházejí z odlišného jazykového a kulturního prostředí, dostává odpovídající podpory ukotvené v českém vzdělávacím systému. Prostřednictvím aktivit pro veřejnost napomáhá META rozvoji otevřeného dialogu a porozumění mezi cizinci a většinou společností.

Aktivitty jsou realizovány v rámci projektu Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci VIII (reg. č. AMIF/7/03) a jsou financovány z národního programu Azylového, migračního a integračního fondu a rozpočtu Ministerstva vnitra České republiky.

META, o.p.s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů

Ječná 17, 120 00 Praha 2

tel.: +420 222 521 446, 773 304 464

e-mail: info@meta-ops.cz

Fio Banka: 2300884089/2010

IČ: 26982633

DIČ: CZ26982633

www.meta-ops.cz, www.inkluzivniskola.cz